

ISBN: 978-975-2482-11-1

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 10

Edebiyat / İnceleme

Editör

Sibel Kılıç

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mart 2018
İstanbul

ketebe.com.tr

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

İhlas Gazetecilik A.Ş.

Matbaa Sertifika No: 12227

Merkez Mah. 29 Ekim Cad.

İhlas Plaza No: 11 A/41

Yenibosna Bahçelievler / İstanbul

Tel: 212.454 37 11

Süleyman Çelebi
ve
Mevlid

BİLAL KEMİKLİ

KETEBE

Bilal Kemikli

Sivas'ta doğdu. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı; 1998'de doktor, 2002'de doçent ve 2008'de profesörlüğe yükseltildi. Ankara, Yüzüncü Yıl ve Süleyman Demirel Üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Dekan olarak DPÜ İlahiyat Fakültesi'nin kurulmasına öncülük etti. Hâlen Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görevli olan Prof. Dr. Kemikli'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Sun'ullah-ı Gaybî Divânı, Şair Şeyhülislam Ârif Hikmet Beyefendi, Oğlanlar Şeyhi Müfid ü Muhtasar, Dost İlinden Gelen Ses, Mevlânâ'nın Kalbine Açılan Kapı: Mesnevî Mektupları, Şiir ve İrfan, Şiir ve Hikmet, Şehir Hayat ve Derviş, İnsan Deniz ve Hayat, Ramazan Güzellemeleri, Oğul Sen Sen Ol ve Sen Sen Ol, Sevgili Kızım.

İçindekiler

Önsöz 7

Süleyman Çelebi Hayatı ve Eserleri

Süleyman Çelebi Kimdir? 13

İlmi ve Edebi Çevresi..... 16

Mevlid neden yazıldı?..... 17

Vesîletü'n-Necât

Tevhid Bahri..... 25

Vasiyet Faslı..... 28

Faslun fî Hilkatı Nûr'ın-Nebî Kable Külli Şey..... 29

Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî

Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât 32

Faslun fî Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât 34

Merhaba Fasl.....	39
Fasl.....	42
Faslun fî Mu'cizâtihi Aleyhi's-Salâtu Ve's-Selâm	45
Faslun fî Bî'seti'n-Nebî Salavâtu'l-lâh-ı Te'âlâ Aleyhi Ve Selâmuhû.....	47
Faslun fî Mi'râcihi Aleyhi Ve Alâ Âlihi's-Salât.....	50
Faslun fî Zuhûri Refref	58
Tazarru' u Münâcât Bi-Dergâhı Kâdiya'l-Hâcât.....	63
Duâ ve İlticâ.....	65
Son Söz	
Bir Şaheser: Vesiletü'n-Necât	71
Vesiletü'n-necât bize neler anlatmaktadır?	74
Kaynakça.....	79

Önsöz

“Yetişilmez ki: Süleyman Dede yükseklerde.”

Mehmet Akif

Türk şiirinin kurucu metinlerinden birisi, Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesîletü'n-Necât*'tır. Halk arasında *Mevlid* adıyla da anılan bu eser, Osmanlı Devleti'nin en sıkıntılı dönemlerinden birisi olan Fetret Dönemi'nde yazılmıştır. Fetret Dönemi'nde dağılan zihinleri Peygamber sevgisi etrafında yeniden derleyip toparlayan bu metin, altı yüz yıldır Türk dili ve kültürünün ulaştığı geniş coğrafyada güncelliğini korumakta, çeşitli vesilelerle okunmaktadır.

Mevlid, “derleyip toparlayıcı” bir metin olmanın yanında, bir şiir geleneği de inşa etmiştir. Onu okuyan pek çok şair etkilenmiş, bir benzerini yahut aynı konuda yeni bir eser yazmak için çalışmıştır. Böylece Türk edebiyatında “mevlid türü”

oluşmuştur. Bu tür içerisinde yüzlerce eser yazılmıştır. Ancak hiçbirisi Süleyman Çelebi'nin eserindeki sade, ama derinlikli sanat seviyesine ulaşamamış; onun gibi geniş kitlelere yayılma ve başka eserler ilham verme imkânına sahip olamamıştır. Bu bakımdan *Vesîletü'n-Necât* “kurucu / kök metin” olarak kabul edilen bir şaheserdir.

Vesîletü'n-Necât'ın farklı dillere tercümesi de yapılmıştır. Arnavutça, Boşnakça, Rumca, İngilizce, Arapça, Almanca, Çerkezce ve Gürcüce tercümelerinin yanında Kürtçe nazireleri (benzeri) de yazılmıştır. Böylece farklı dil ve kültürlerde de okunan, benzerleri yazılan bu şaheser sadece edebiyatı değil, musikiye de tesir etmiştir. Eser, Türk kültür coğrafyası içinde farklı bestelerle ve usullerle okunmuştur. Mevlid bahirlerde (bölüm) bahirler de fasıllardan (alt bölüm) oluşan bir metindir. Her bir bahir veya faslın sonunda okunan Aşr-ı Şerifler (Kur'an-ı Kerim'den kısa bir bölüm) ve tevşih ilahileri “dinî musiki”, “cami muskisi” ve “tasavvuf muskisi” dediğimiz formların oluşmasını temin etmiştir. Düzenlenen Mevlid Ayinleri (törenler), dinleme ve öğrenme çabasını geniş kitlelere yaymanın yanında musiki zevkinin oluşmasını da temin etmiştir. Ayinler, bir metin etrafında buluşmaya, burada ikram edilen gül suyu ve şerbeti, şeker ve lokum gibi ikramlarla toplumsal dayanışmaya katkı sağlamıştır.

Bu şaheserin şairi, Süleyman Çelebi bu topraklarda yetişmiş büyük ruhlardan birisidir. O yüzden olsa gerek, Millî Şairimiz, “Yetişilmez ki: Süleyman Dede yükseklerde!” diyor. Evet, o bilge şahsiyet yükseklerde, çok yükseklerde. Hakikaten Süleyman Dede, hem dili kullanışı, şiirdeki sanatı, hem de geniş tesir alanı itibarıyla “yükseklerde”dir. O, Hasan Ali Yücel'in ifadesiyle, “(camiye) Türkçeyi sokan kişidir... Nasıl ki eseri “kurucu metin” ise, o da kurucu şahsiyettir.

Bu kitap, Süleyman Çelebi'yi ve *Vesîletü'n-Necât*'ı konu edinmektedir. Kitabı okuyacak olan dostlarımız, daha evvel

yayımladığımız *Ulu Cami'nin Bilge İmamı Süleyman Çelebi ve Mevlid* (Ankara, 2015) kitabımızın şairin hayatı anlatılırken özetlendiğini görecektir. Şaire dair ayrıntılı okuma yapmak isteyenler, o esere bakacaklardır. Ayrıca Mevlid'in farklı tercümelerini merak edenlerde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınları arasında çıkan *Mevlid Külliyyatı*'nı (3 cilt, Ankara, 2016) inceleyeceklerdir. Yine ileri okumalar yapmak isteyenler, Ahmet Ateş, Faruk Kadri Timurtaş ve Necla Pekolcay gibi hocalarımızın hazırladıkları Mevlid metinlerini de temin edeceklerdir.

Bizim bu kitapçıkta neşrettiğimiz metin, Rıza Efendi'nin yayımladığı *Musahhah Mevlid-i Şerif* isimli eserdir. Eseri yayımlayan Rıza Efendi, meşhur Mesnevihan ve Nakşi şeyhi Mehmed Emin Kerkûkî'nin torunudur. O bu neşrettiği eseri, on sekiz sene süren bir araştırma sonucunda yayımlamıştır. Farklı Mevlid nüshalarını incelemiş, bunları mukayese ederek, işin ehli kişilerle konuyu değerlendirerek en sahih nüsha olduğu kanaatine vardığı bir nüshadan hareketle eserini yayımlamıştır. Bu eser ilk defa İstanbul'da 1306'da (1890) neşredilmiştir. Daha sonra Kastamonu ve İstanbul'da bir kaç defa yeniden yayımlanmıştır. Bizim esas aldığımız, 1327 (1911/12) senesinde İstanbul'da Mahmut Bey Matbaası'nda yayımlanmıştır. Rıza Efendi bu son neşri de Şeyhü'l-Hattâtîn (Hattatların başkanı) Ahmet Kâmil (Akdik) Efendi'nin nüshasıyla karşılaştırmıştır. Bu iki nüsha, Rıza Efendi'nin neşri ve Ahmet Kâmil Efendi'nin neşri hemen hemen aynıdır. Sözü edilen Şeyhü'l-Hattâtîn'in mevlid nüshası, geçtiğimiz senelerde Süleyman Çelebi, *Vesîletü'n-Necât* (Reisü'l-Hattâtîn Ahmed Kâmil Akdik'in Hattıyla, Haz. M. Akkuş-U. Derman, Ankara, 2008) Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır.

Elinizdeki kitap üç kısımdan oluşmaktadır: Birinci kısımda Süleyman Çelebi'nin hayatı ve eserleri ele alınmış, ikincisinde *Vesîletü'n-Necât* metni ve üçüncü kısımda eserin